

V a n h a K a r j a l a n y s t ä v ä p o i s s a .

Jalosieluinen ihmisystävä ja isänmaan lämminhenkinen poika, kouluneuvos Hjalmar Basilier, muuttanut manan majoille.

urusanoma toi elokuun alussa tiedon, että saman kuun 1 päivänä klo 4 ajoissa oli Iitin kironkylän läheisyydessä, kesäkodissaan hiljaisesti muuttanut manan majoille vanha Karjalanystävä, innokas kansanvalistuksen mies ja heimoharrastaja sekä kaiken oikean puoltaja ja ajaja — kouluneuvos, ent. kansakoulujen tarkastaja *Hjalmar Basilier*, vähän vaille 70 vuoden ikäisenä.

Hjalmar Basilier oli syntynyt Kalajoella Pohjanmaalla joulukuun 24 p:nä 1857 vanhemmista, joista isä oli suoraan johdettavaa ranskalaista sukuperää. Tästä lienee jo poika saanut hienon, sydämellisen luonteen, sivistyksen merkin jo syntymästään, joka ei sitten luopunut hänen koko elämässään, vaan löi leimansa kaikkiin hänen toimiinsa ja harrastuksiinsa. Ylioppilaaksi tuli hän Oulun ruotsalaisesta lysecstä 1877, vieraskielisestä koulusta, mikä ei kuitenkaan häntä estänyt heti nuoruudesta omaksumasta suomalaiskansallisen nousun silloin vielä voimakkaasti tehoavia aatteita, suomalaisen kansanrunouden suuren keräyksen ja julkaistujen suurten kansalliskirjaimme sytyttämää kansanrakkautta ja kaukaistenkin heimojen ihailua, velvoitusta kaikinpuoliseen työhön nousevan kansallisuutemme hyväksi. Yhteiskunta oli kohottettava, kansan kieli oli saatettava oikeuksiinsa, kaikilla aloilla oli *tehtävä hyvää* — löydettävä tie kaukaistenkin heimolaisten luo ja tehtävä niiden kohottamiseksi ja tutuksi tekemiseksi mitä suinkin voi. Lönnrot oli vielä elossa, Europaesus ja muutamat muut silloiset runonkerääjät samoilivat vielä Karjalan runon mailla, suomalaista tiedettä koetettiin kaikilla aloilla korottaa, kansanvalistus elpyi, ja niin nuori ylioppilas ja pian maisteriksi (1882) tullut mies imi itseensä kaiken kauniin ja velvoittavan, mitä ajassa liikkui. Ja tämä tuli suuntaamaan koko hänen lopun elämänsä.

Sattuipa vielä heräämään erityinen heimoharrastus. Suuri karjalanharrastuksen virittäjä, yksikseen elelijä maisteri A. V. Ervasti lähtee Oulusta kesäkuulla 1879 pitkälle kierrolle Viaan käyden aina Solovetshissa asti, ja tälle matkalle Basilier, tutustuttuaan saman vuoden kevättälvella tähän yksivakaiseen serkkuunsa, nuorena ylioppilaana pääsee matkakumppaniksi. Ervasti oli silloin kivuloinen ja taloudellisista ja muista huolista harmistunut, mutta matkalta tultuaan on hän kuin uusi mies, miehistynyt, reipastunut, saanut uutta

elämänintoa ja hänestä tulee, ensin matkastaan julkaisemansa laajahkon matkakirjan kautta, senaikaisen karjalaharrastuksen johtava vireilläpitäjä, sen herättäjä — karjalakysymyksen perustaja. Ja sama into tarttuu matkakumppaniinkin.

Tultuaan maisteriksi lähtee hän vielä samana kesänä (1882) laajalle matkalle samoille rajantakaisille heimoille, missä oli Ervastian kanssa kulkenut, nyt Aunukseen, neljän muun hyvän, heimointoisen matkakumppaninsa kanssa, nim. tohtorien O. A. Haimarin (Forströmin), A. J. Lylyn ja O. Relanderin sekä op. J. Wäänäsen kera. Alkumatkan kulkee hän näiden kera ja sitten lopun jo yksin. Nyt kierretään karjalaisten muinaisesineiden keräämisen tarkoituksessa ja joillakuilla toisilla on sitä varten pieni matkarahakin, mutta Basilier kulkee pelkästä innostuksesta saada nähdä heimolaisiaan ja tutustua yhä enemmän heihin — kaikesta päättäen omilla varoillaan. Pohjoisessa Aunuksessa tekee hän nuorekkaita taikatempuilta tuntuvia temppuja heimolaistensa hämmästykseksi — vääntää taittopyössyensä lukon kohdalta »poikki» — ja yleensä saavuttaa vilkkaalla luonteellaan ja reippaalla avoimella suhtautumisellaan kaikkialla herkkien karjalaisten suosion. Erästä kylästä Keski-Aunuksessa Petroskoin puolelta tuo hän mukanaan Suomeen vanhan kanteleen ja palausmatkaltaan Suomenpuolen Karjalasta joitakin kauniita koruesineitä lahjoittaen ne museoon.

Mutta jo parin vuoden perästä, harjoitettuaan lukuja ja tutkintoja Helsingissä, lähtee hän uudelle matkalle Karjalaan, tällä kertaa Suomen puolelle ja runon keruun tarkoituksessa, joka runo häntä lämpimimminkin tempaa puoleensa karjalaisten kaikista hengen ominaisuuksista. Kevättälvella 1884 lähtee hän Salmin kihlakuntaan, jossa kiertelee Salmit ja Impilahdet (käväisten vähän Aunuksessakin), joista ei saa paljon runoja, mutta tulee sitten Suojärvelle, Korpiselälle ja Suistamolalle, joissa »jouduin varsinaisten runolaulajien kotipaikoille.» Hän löytää Shemeikan ukot Suistamon kulmilta ja — »juhlahetkiksi elämässäni ovat jääneet käyntini Shemeikan kylässä ja ne illat, joina eri paikoilla sain kuulla ja kirjoittaa muistiin Pedrin ja Mikki Shemeikan y. m. ihania runoja.» Hän kirjoittaa näistä »Shemeikäisistä», joita hän pitää »Salmin kihlakunnan parhaana laulajasukuna», ensimmäisen suomalaiskirjallisuudessa tavattavan innokkaan esityksen jo parin vuoden päästä,

Hjalmar Basilier,
nuoremman miehuutensa päivinä.

1886 ilmestyneessä Virittäjän ensi jakson II vihkossa. Hän onkin Raja-Karjalan innokkaimpia runonkerääjiä Europaeuksen jälkeen ennen myöhempiä kerääjiä.

Mutta jo muuhunkin hän silloin kiinnittää huomiota karjalaisten keskuudessa. Hän näkee heidät ilman kouluja, pelkän muinaislaulunsa ja vanhain tapojensa varassa suurilla saloil-

laan. Hän vaatii joulukuulla samana vuonna neljässä eri kirjoituksessa U. Suomettaressa »Kansakouluja Itä-Suomen kreikkalaiskatolisiin seurakuntiin», siinä tuoden esiin muitakin matkahavaintojaan. Ja lieneekin tämä kirjoitus ollut ensimmäisiä sysäyksiä kansakoulujen saantiin Raja-Karjalassa, ensimmäisethän tulivat juuri 80-luvun lopulla.

Välillä käy hän nyt huolehtimaan vakinaisemmasta elämäntehtävästään, ja varmaan saman heimolaisinnostuksen johtamana siirtyy 1885 Pietarin suomalaisten kirkkokoulujen tarkastajaksi. Täällä työskentelee hän ja tutustuu laajemminkin Pietarin suomalaisten ja inkeriläisten oloihin ja sivistysrienteihin aina 1893 asti.

Mutta tälläkin välillä vetää häntä heimolaisten luo yhä kauvemmas, suurten sukututkijain ja heimolaisharrastajain tapaan, Europaeuksen, Sjögrenin, Lönnrotin, jopa M. A. Castreninkin teille viittoen. Kesällä 1887 lähtee hän Ugrilaisseuran stipendiaattina loitos Wienanjoen varsille Wienan (Arkangelin) lääniin ja tutkii siellä sikäläisiä paikannimiä etsien niistä suomalaiskarjalaista tai -vepsäläistä juurta, ja löytääkin niitä luvuttain. Vahinko vain, että tämän tutkimuksen tulokset eivät ole tulleet vielä yleisesti tunnettaviin, varmaan niistä — jo pelkästä luettelosta — olisi paljon valaisua ja yllätystä suomalaiselle mielelle ja tutkimukselle. Onhan pitkin suurta suunnatonta aluetta Äänisestä Wienanjoelle ja Wienan mereen — tuolla vanhalla zavolotskajatshuudien ikäänkuin mereen vaipuneella alueella — tavattavana varsin paljon suomalaiskantaisia paikannimiä, aina selvään *Kansaniemen* (Kanza-navolok) kunnanniemeen saakka, keskellä nykyisin umpinaisinta venäläisasutusta. Mutta tosiasiaassa »kun mitään omakielistä suomensukuista kansaa Kolmogorin ja Arkangelin kaupunkien ympärillä ei enää ollut» (noita venäläistenkin vielä oleviksi arvelevia tsuudeja, vepsä-

läisiä), »täytyi minun saamieni määräysten mukaan jättää nämä suomalaista tutkijaa niin jännittävät seudut ja palata tutkimaan kieltä Kargopolin ja Vytegran kaupunkien välillä.» Ja sieltä löytääkin hän pienen vepsäläisasutuksen, viisi kylää keskellä puhtainta venäläisasutusta — jo tosin Lönnrotin ennen tapaamat ja väitöskirjatutkimuksillaan tiedustelema-

t. Näillä pienillä kylillä, jotka ovat aivan pienessä kehässä, on aina kolme nimeä ja kaksi niistä venäläistä, mutta kolmansissa on jo suomalaista pohjaa: Tshoga (tshuga — nurkka), Surotannos. Vanhat puhuvat vielä selvää vepsää, mutta nuoret jo venäjää. Täällä viipyy tutkijamme muutamia päiviä ja matkalta tultuaan kirjoittaa parin vuoden päästä mielenkiintoisen esityksen »Vepsäläisistä Isaijevan voolostissa» Suomal.-ugrilaisen seuran aikakauskirjassa. Pienellä 84-sivuisella ylipainosviikkosella on suurempaa mielenkiintoarvoa kuin monella laajalla tutkimuksella, koska se sanan täydessä merkityksessä on silminnäkijän kuvaus heimonosasta, joka voi seuraavan kävijän tullessa olla jo hävinnyt. Vihkonen onkin huomattavin matkamiehemme kirjallisista töistä, sen ohella on mainittava vain hänen pieni kirjansensa koulukeittolaitoksista (jotka olivat melkein hänen perustamiaan ja joiden lämmin kannattaja hän oli). Tutkimistaan ja löytämistään kylistä toi hän mukanaan monia kauniita kirjoesineitä ja loitompaa Wienanjoen rajoilta muita muistokappaleita.

Vuonna 1893 sai hän sitten siirron Suomeen kansakouluntarkastajaksi ja siinä toimessa hän pysyikin sitten aina 1898 asti, kunnes siitäkin eteenpäin sai hoitaa samanlaista virkaa Kouluhallituksessa 1918 asti, jolloin hän sai nimityksen varsinaiseksi kouluneuvokseksi samaan virastoon. Tässä virassa toimi hän melkein kuolemaansa asti, vanhuuden vuoksi pari vuotta ennen otettuaan eron siitä. — Viimeiset kaksi vuotta eleli hän hiljaisesti yksityiselämäänsä, jossa järjesteli vanhoja muistiinpanojaan ja tutkimustensa aineksia, niitä vielä arvelen saada julkaistavaan kuntoon.

Mutta tälläkin jälkijajalla oli hänelle karjalaisuus ja heimous rakas, kaikissa näitä koskevissa harrastuksissa oli hän innolla ja hartaudella mukana. Ja jos missä apua tarvittiin, lohduttavaa, innostavaa sanaa

Hjalmar Basilier,
vanhemmalla iällään.

Suuren kansallisen peruskirjan uusi osa.

Prof. Niemen toimittama »Aunuksen-, Tverin- ja Novgorodin-Karjalan» runoja koskeva sidos ilmestynyt.

Suurta, melkein jättiläismäistä työtä suorittaa Suomalaisen Kirjallisuuden Seura jatkuvasti julkaistessaan suurta kirjasarjaa *Suomen kansan vanhat runot*, johon painetaan kaikki Suomea kansan alueelta saatu vanha kansanrunous, eepilliset (kerrovaiset) runot ja loitsut sekä tunnelmarunous.

Ennen ilmestyneiden Vienanläänin, Hämeen ja Inkerin runojen lisäksi on tätä suurta sarjaa nyt kesän ajalla ilmestynyt uusi osa, II, johon on painettu kaikki tähän asti kerätyt ja muistiin kirjoitetut *Aunuksen-, Tverin- ja Novgorodin Karjalan runot*.

Aikaisemmin ilmestyneet Karjalan runot osat I 1—4 ja IV 1, neljä valtavaa sidosta, ovat sisältäneet *Vienan läänin runot*.

Venäjän-Karjalan runot, niin myös siis nyt kesällä ilmestyneen suurtoisen ja tärkeän osan, on toimittanut uutterra kansanrunoutemme tutkija, professori *A. R. Niemi*, jonka sitkeä työhöninnostuminen ja tuottoisa työvoima vain on näin saanut nyt jo lähes kaikki karjalaisen heimon vanhat runot kaikkien nähtäviksi ja käytettäviksi arkiston kätkestä, johon vain muutamilla on tilaisuus perehtyä. Jällellä ovat ainoastaan

Suomen-Karjalan runoalueen, Raja-Karjalan runot, joihin niihinkin julkaisija lienee alkanut syventyä niitä lajitellakseen ja saadakseen julkaisuasuun.

Erittäinkin tässä juuri ilmestyneessä osassa, joka on ollut vaikeimpia runojen jakautumisen vuoksi moniin alueihin ja osittain hajalla olevien lähteiden vuoksi, on työ suoritettu mitä suurimmalla perinpohjaisuudella ja samalla aineiston selkeällä hallinnalla, mikä osan käytön tekee varsin mukavaksi maallikollekin. Jo Aunuksenkin, mutta etenkin Tverin- ja Novgorodin-Karjalan runot ovat suurelle yleisölle tuntemattomia ja on niitä saaneet vain muutamat harvat runonkerääjätkin kätkeistään poimia. Samalla ne ovat ehkä kaikkein mielenkiintoisimpia ja todistusarvoisimpia Suomen kansan runoista.

Tämän vuoksi on jokaisen karjalaisen, suomalaisen ja heimoharrastajan tutustuttava tähän arvokkaaseen osaan ja samalla koetettava hankkia koko tämä yhä edelleen jatkuva peruskirjasarja Suomen kansan vanhan henkisen elämän suursaavutusten alalta. — Osien hinta on nykyisin 130 mk. *I. H.*

ja vaikkapa pientä taloudellistakin avustusta, oli hän ensimmäisenä sitä antamassa, unhottaen kokonaan itsensä, omat ihanteille uhrautuneen elämänsä tuottamat vaikeudet, jakaen, jakaen, kylväen kuin jumalalta lahjan saanut kylväjä ainakin ympärilleen. Kuin hyvänä henkenä voi sanoa hänen liikkuneen ihmisten keskuudessa, hänessä oli kuin kappale vanhaa aikaa, jotain hyvää ja parempaa, joka varmaan kerran on ollut ja josta vain muutamat jalot sielut lähetetään jälkipolville sanaa tuomaan.

Karjalaisten rajan takaa herättyä omiin kansallisiin rientoihinsa ja perustaessa ensimmäistä omaa sivistysliittoaan täällä Suomessa, oli Basilier ensimmäisiä heihin liittymään ja kannattamaan heitä ja pysyi koko ajan »Vienan Karjalaisten Liiton» johtokunnassa. Sen jälkeen kuului hän sen seuraajan »Karjalan Sivistysseuran» lähimpiin tukijoihin elämänsä loppuun saakka. Vähäiseksi tunnustukseksi ja kiitokseksi tästä viimeaikaista seuraksi hänet jouluna 1922, hänen täyttäänsään 65 vuotta, kunniajäsenekseen sekä osotti hänelle seuran piiristä kootun pienen rahalahjan.

Nyt on kouluneuvos Basilier poissa. Kuin jotain elämässä vähän huomattua ja vaatimattomalle sijalle asettunutta olisi poissa, mutta jonka poismentyä tuntuu,

kuin jotain korvaamatonta olisi kadottanut. Hänen työssään oli kuin jotain suurta pienessä, hänen heimoharrastuksissaan ja isänmaan suhteellisesti näkymättömän huolten kantamisessa kuin jotain ihmiskunnan suurten käskyjen velvoittamaa. Hänen palava sielunsa lensi sinne, missä apua enimmäin tarvittiin, mikä oli unohdettua, sen hän tahtoi vetää esiin. Ja vain puhtaille, jaloille sieluille onkin suotu sellainen armoitettu lahja, liittää kovaosaisten luo ja oppia vähempää. Hän menee pois ja hänen työnsä huokuu läpi aikakausien lämpöä ja rakkautta. *Iivo Härkönen.*

